

Voorwoord

Beste lezers

Het is alweer acht jaar geleden dat wij als Stichting Documentatiecentrum voor R.K. Friesland onze intrek namen in het nieuwe pand Grote Dijklakker 12 te Bolsward.

Er is in die jaren veel gebeurd door onze vrijwilligers, die met veel liefde en grote inzet ontzettend veel werk hebben verzet.

Het ontsluiten van de archieven en documenten draagt bij tot de ontwikke-

ling en kennis over het verleden van het R.K. leven in Friesland.

Voor bijvoorbeeld studerende jongeren is hier een grote schat aan informatie voor onderzoek naar het R.K. leven en de gewoontes in Friesland aanwezig.

Meer dan 40.000 Friese bidprentjes zijn in de collectie aanwezig. Er wordt aan een database gewerkt, zodat de gegevens van alle bidprentjes via de computer met een druk op de knop door iedereen op internet zijn te zien.

Als ik mensen ontmoet en spreek hoor ik vaak "Ik heb thuis nog spullen staan op religieus gebied, willen jullie dat ook hebben?" Dan zeg ik, jazerker daar zijn wij blij mee.

Bij Open Dagen, waar ik u ontmoet en gesproken heb, is er veel waardering en bewondering te bespeuren over hetgeen hier tot stand is gekomen. Voor ons bestuur en de vrijwillige medewerkers is dit een grote erkenning en geeft het ons de moed om verder te gaan.

Doch dit is alleen mogelijk met uw hulp in de vorm van donatie en giften. Wij vertrouwen op uw medewerking. Mede hierdoor kunnen wij nog vele activiteiten uitvoeren en tot stand brengen. Bij voorbaat hartelijk dank.

Ontvang heel veel groeten.

Corry van Eijden-de Bruyn, voorzitter

Sinds april 2016 maak ik deel uit van het Stichtingsbestuur Archief en Documentatiecentrum R.K. Friesland (ADRKF).

Ik was toen 70 jaar en al 10 jaar op woensdag, samen met mijn echtgenoot Ago van der Werf, als vrijwilliger werkzaam in ons mooie ADRKF. In 1945 ben ik geboren in Blauwhuis en in 1965 getrouwd met Ago v.d. Werf in Bolsward.

Onze 3 kinderen zijn geboren in Franeker, en nu zijn we gezegend met 6 kleinkinderen die dicht om ons heen wonen.

20 Jaar heb ik in de Thuiszorg als verzorgster gewerkt, daarna alweer 11 jaar als vrijwilligster in de Terminale zorg in Hospice en thuis. Het is heel bijzonder om dit werk te kunnen en mogen doen voor je medemens en hun familie in hun laatste levensfase. Mijn hobby's zijn: tennis en bridge. Ook de Zonnebloem draag ik een warm hart toe, b.v. de Zonnebloemgasten een geweldige vakantieweek bezorgen. Gelukkig zijn mijn dagen goed gevuld. Dat houd je jong, hopen we.

Ik hoop mijn werkzaamheden in dit mooie documentatiecentrum nog lang en met veel plezier te kunnen doen.

Minke van der Werf-van der Meulen

Even voorstellen

Open Dag 2017

Donateurs en andere belangstellenden worden hierbij van harte uitgenodigd aanwezig te zijn op de Open Dag 2017. Deze zal worden gehouden op **zaterdag 7 oktober a.s., van 13.00 – 16.00 uur**, in ons pand Grote Dijklakker 12 te Bolsward.

De nieuwe H. Clemenskerk te Nes op Ameland

5 Februari 2013; een zwarte dag in de geschiedenis van de RK parochie H. Clemens te Nes op Ameland. Op die dag legde een enorme uitlaande brand het door Pierre Cuypers in 1878 gebouwde neogotische kerkje in Nes volledig in de as. Slechts enkele muren bleven behouden en dankzij dit feit kon de kerk op de lijst van beschermde monumenten blijven. Na lang onderhandelen met allerlei instanties en verzekeringsmaatschappij Donatus werd in 2014 besloten tot herbouw en kon architect Cor Bouwstra aan de slag met een plan voor wederopbouw zodat in oktober 2015 aannemersbedrijf Friso eindelijk met de start van de werkzaamheden kon beginnen. Ook werd Art Decor schilder Randolph Algera ingeschakeld en samen met een aantal adviseurs van parochie en bisdom werden de plannen verder uitgewerkt. Men besloot een geheel nieuwe aanpak: het moest een gebouw worden met een geheel eigentijdse uitstraling, voldoen aan de regels van de liturgie maar tegelijkertijd ook geschikt zijn voor ander dan religieus gebruik en bovendien helemaal energievriendelijk met een verwijzing naar de op Ameland aanwezig natuur. Het exterieur is hersteld op basis van de tekeningen van Cuypers. Intern is de kerk in een nieuw, modern jasje gestoken. Op de vloeren in de kerk en in het priesterkoor is het motief te zien van zich terugtrekkende eb en vloed, in de zijbeuken zijn de vloeren in zandkleuren en is het strand te herkennen. Op de muren zijn schilderijen aangebracht van bloemen die op Ameland voorkomen: goudsbloemen, zonnebloemen, madeliefjes en klapprozen, uitgevoerd volgens sjablonen van Pierre Cuypers en met als achtergrond de lucht, strand en de zee. Op de vloer en in andere kleuren een groot kruis herkenbaar en langs de randen van dit kruis staat een pelgrimstekst. Immers, de kerk wordt door veel toeristen bezocht en de kerk is als het ware een pelgrimskerk. De teksten geven aan op welke manier God ons begeleidt. De gebrandschilderde ramen hebben oudtes-

tamentische afbeeldingen. Het Amelandse duinlandschap en de zee dienen als achtergrond voor de taferelen en zoveel mogelijk is er ook gekozen voor dieren die op Ameland voorkomen, behalve bij de ark van Noach met leeuwen in de leeuwenkuil. De thema's op de ramen uit de oude kerk, zoals de verbondenheid met Titus Brandsma, de Dwaze Moeders en Kardinaal de Jong komen in de gerestaureerde kerk terug. Het westraam boven de ingang is zelfs helemaal gewijd ter herinnering aan Kardinaal de Jong, met verwijzingen naar Rome, Utrecht en Ameland. Alle tien ramen worden voorzien van gebrandschilderd glas. De ramen in de beide zijkapellen hebben motieven die zijn ontleend aan of te maken hebben met de door paus Franciscus in 2015 geschreven encycliciek "Laudato sió". Er komen o.a. afbeeldingen in voor van de walvis, die in het verleden van Ameland zo'n grote rol speelde, het konijn, vlinders en natuurlijk de mens zelf. De schilderijen van Jacob Ydema in het priesterkoor waren zwaar beschadigd maar zijn bijgewerkt en hier en daar geaccentueerd zodat één geheel is ontstaan met de restanten van de schilderijen. Op de beide muren van de triomfboog komen schilderijen van Jezus wandelend over het water en een vissersboot met leerlingen (Matth. 14, 22-33) en Jezus en Simon in een overvolle boot met vis. (Luc. 5, 1-11). Beide afbeeldingen symboliseren resp. "Vertrouwen" en "Onze roeping". Bovendien wordt hier ook de verbonden-

heid van de Amelanders met het water en de visserij, waarmee ze eeuwenlang hun brood hebben verdiend, gesymboliseerd. In de nok van de triomfboog staat een afbeelding van de Phoenix, het zinnebeeld van de Verrezen Christus en het verrezen zijn uit de as, symbool dus van herleving en onsterfelijkheid. De doopkapel is omgetoverd tot een prachtig Maria gebedsoord met een driedimensionale Maria in de raampartij.

Het interieur van de nieuwe kerk is gedeeltelijk nieuw aangeschaft (banken, celebratie-altaar, zetels, ambo, enz.). De bijzondere kruiswegstaties van de Duitse kunstenaar Eugene Keller konden worden gerestaureerd en dragen nog de sporen van de brand met zich mee. Het Hoogaltaar is, evenals de neogotische doopvont, afkomstig uit de gesloten H. Wirokerk in Oosterwierum. Een aantal andere gebruiksvoorwerpen komt uit gesloten kerken in geheel Nederland. Het orgel is afkomstig uit de voormalige parochiekerk van de H. Michaël in Schijndel. Het daktorentje is voorzien van een iets grotere luidklok.

Op zondag 18 december 2016 is de kerk met een processie vanuit het tijdelijk gebouw "de Toel" en een plechtige Eucharistieviering opnieuw in gebruik genomen. Het wachten is nu op de definitieve afsluiting van de herbouw en de consecratie door de bisschop van het bisdom Groningen-Leeuwarden.

H. Nota, pr.

'Een buurpraatje'

Bericht vanuit het Titus Brandsma Museum
door Hieke G. Joustra, directeur

Het Titus Brandsma Museum toont in het museum veel bruiklenen uit de Titus Brandsma-collectie van het Archief- en Documentatiecentrum voor RK Friesland. Het museum trekt jaarlijks ongeveer 1500 bezoekers, die vaak onder de indruk zijn van het levensverhaal van Titus Brandsma. Ook scholieren, die met de pastoor of met docenten van school het museum een bezoek brengen, belevan de tentoonstelling intens. Ze maken tekeningen en schrijven rake reacties op de vragen die hen worden gesteld in de expositie. Bezoekers laten meestal een dankwoord of opmerking achter in ons gastenboek bij de balie. Gelukkig schrijven onze bezoekers vrijwel uitsluitend positief over de ontvangst in het museum en over de expositie(s).

Bent u al eens in het Titus Brandsma Museum geweest? U bent van harte welkom om een kijkje te komen nemen. In 2017 is het museum tot en met 11 november geopend, gedurende onze reguliere openingstijden. U bent dan ook in de gelegenheid om de aanvullende wisselexpositie te bezichtigen 'In het spoor van Titus' op onze bovenetage.

Het treinspoor neemt in het leven van Titus Brandsma een cruciale plaats in. Als student en later als geestelijke, journalist en professor doorkruiste hij Nederland en Europa tot hij door het nazisme van de Duitse bezettingsmacht de laatste halte vond in concentratiekamp Dachau, waar hij op 26 juli 1942 stierf.

De wisselexpositie rijgt zijn levensgebeurtenissen als knooppunten aan elkaar en tonen Titus' standvastigheid, volharding en geloof. Wat heeft Titus moeten ervaren op die laatste treinreis naar Dachau? Een reconstructie van een treinwagoncompartiment maakt zichtbaar hoe ellendig en zwaar de omstandigheden waren waarin gevangenen als Titus dicht opeengepakt werden vervoerd naar Dachau.

Als extra aanvulling op 'In het spoor van Titus' hebben wij, dankzij de welwillende medewerking van het bestuur van het Archief- en documentatiecentrum voor RK Friesland gebruik kunnen maken van een deel van de tentoonstellingsruimte in het ADRKF. Dit deel van de tentoonstelling heeft als titel gekregen:

Van God niet verlaten, (stille) getuigen.

Titus Brandsma's laatste treinreis eindigde op 19 juni 1942 in het concentratiekamp Dachau, waar hij op 26 juli 1942 overleed.

Dachau werd op 29 april 1945 door de Amerikanen bevrijd. In juni konden de laatste - inmiddels een beetje aangesterkt - gevangenen het kamp verlaten. Wat resteerde van het oord der verschrikking waren de barakken. Verlaten. Stille getuigen. Duitse burgers waren eerder door de bevrijders gedwongen om de afschuwelijkheden van Dachau in ogenschouw te komen nemen. Foto's tonen hun gezichten, getuigen die geschokt zien waartoe het nazisme en heeft geleid. De expositie toont een barakfaçade, met de bedoeling om u als bezoeker meditatief deelgenoot te laten maken. Ervaar een moment van bewustwording. Ervaar de (stille) getuigen. Beleef 'Van God niet verlaten'.

Dit jaar is het 75 jaar geleden dat Titus Brandsma stierf. De Zalige Titus Brandsma Parochie zal op zijn naamdag - 27 juli - in de basiliek zijn nagedachtenis in

ere houden. Er is die middag en avond eveneens gelegenheid om het museum te bezoeken.

Het bestuur van de Stichting Titus Brandsma Museum heeft besloten dat 2017 het laatste jaar zal zijn dat het Titus Brandsma Museum gevestigd is op de Grote Dijklakker 11. Er worden plannen ontwikkeld om samen met het Gysbert Japicxhûs en de Stichting Bolswards Historie een expositie in te richten in het monumentale Bolswarder stadhuis. Deze expositie zal grotendeels in het teken staan van het 400-jarig bestaan van het stadhuis, maar er zal in de expositie ook aandacht worden gegeven aan belangrijke Bolswarders zoals Gysbert Japicx en Titus Brandsma. Enige museale voorwerpen zullen de levensverhalen illustreren en de stadhuisbezoekers de historie van Bolsward en de Bolswarders laten beleven. Ontwerpbureau XPEX uit Amsterdam verzorgt de vormgeving van de expositie in opdracht van de Gemeente Súdwest-Fryslân. De expositie zal mogelijk - zo is de verwachting - in het najaar van dit jaar - voor het eerst te zien zijn.

Vermeldenswaard is tevens dat de Stichting Titus Brandsma Museum een opdracht binnen het museale project Kolleksjes Tichteby heeft gekregen. Met dit project wordt beoogd om belangrijke collectiestukken - met name originelen - te documenteren met achtergrondverhalen, scans en foto's. De collectiestukken die

Een zogenaamde "Zellenwagen", waarmee gevangenen per spoor werden vervoerd naar de gevangenis of het concentratiekamp.

nen op termijn via internet digitaal beschikbaar te komen. Het bestuur van het Archief- en Documentatiecentrum voor R.K.Friesland verleent hieraan medewerking door museumdirecteur en historica Hieke G. Joustra inzage te geven in de collectie en archiefstukken aangaande Titus Brandsma. Het documenteren dient

eind 2017 afgerond te zijn en naderhand zal de beschreven collectie digitaal beschikbaar komen. Zodra het zover is, zal er melding van worden gemaakt op de respectievelijke websites.

Kom eens langs voor een 'buurpraatje'. U bent van harte welkom!

dailles, heeft ons centrum een bijzondere schenking mogen ontvangen in de vorm van het schilderij "de bewening van Christus". Het is een replica van Rogier van de Weide, en afkomstig van de familie S.P. Wiersma uit Leeuwarden. Hartelijk dank voor al uw bijdragen!

Nieuwe aanwinsten

Naast de vele boeken, bidprentjes, rouwbrieven en andere devotionalia, zoals kruisbeelden, heiligenbeelden en me-

Ontvangsten en uitgaven boekjaar 2016-2015

BATEN	Boekjaar 2016	Boekjaar 2015
Donaties	4.271	5.293
Giften	1.604	29.638
Jaarlijkse gift "Theresia"	500	2.000
Diverse verkopen	187	4
	-----	-----
Sub totaal	6.562	36.935
LASTEN		
Afschrijving vaste activa	9.111	9.111
Kantoorkosten	1.168	1.838
Huisvestingskosten	3.699	3.353
Overige kosten	1.186	1.509
Project Archivering	0	-251
	-----	-----
Sub totaal	15.164	15.560
RESULTAAT	-8.602	21.375
Rentebaten bij	+ 705	-367
Rentelasten af	- 4.810	- 6.559
	- 4.105	- 6.926
	-----	-----
EXPLOITATIERESULTAAT	-12.707	14.449
	=====	=====

Hierboven een beknopt overzicht van het financiële overzicht van het boekjaar 2016. Voor geïnteresseerden ligt het volledige rapport ter inzage.

Wij zijn onze donateurs en schenkers zeer dankbaar voor hun bijdragen. Uiteraard rekenen wij ook voor 2017 weer op uw financiële steun. Wij zijn een culturele ANBI, dat betekent dat giften voor 130% aftrekbaar zijn. Hiervoor is vermelding van het Anbi-registratienummer 8102.57.94 noodzakelijk.

Bankrekeningnummer: NL29 RABO 0143 1780 32 t.n.v. Arch. Doc.centrum Bolsward.

Bestuursleden en medewerkers

Bestuursleden:

voorzitter: *Corrie van Eijden - de Bruyn*, Hoornsterzwaag, tel. 0516 – 462750; E-mail: theo.enccorry.vaneijden@kpnmail.nl
 vice-voorzitter: *M. van der Werf-van der Meulen*, Franeker, 0517-395040; E-mail: agoenminke@home.nl
 secretaris: *Henk Nota*, St. Nicolaasga, tel. 0513 – 431394; E-mail: hnota@home.nl
 penningmeester: *Rein Wierdsma*, Sneek tel. 0515 – 414161; E-mail: renloos@home.nl
 2e secretaris: *Nico van der Werf*, Raerd tel. 0566 – 601281; E-mail: nicovanderwerf@hetnet.nl
 2e penningmeester: *Rein de Wolff*, Jirnsum tel. 0566 – 601390; E-mail: reindewolff@twinpartners.nl
 lid: *Piet Postma*, Franeker tel. 06-49602795; E-mail: ppostma53@gmail.com

Medewerkers:

Dora M. Bouma, Bolsward
Jan Ate Mulder, Sneek
Henk Nota, St. Nicolaasga
Piet Postma, Franeker
Peter Siemensma, Bolsward
Wietze Teernstra, Bolsward
Ago en Minke van der Werf-van der Meulen, Franeker

Adresgegevens en bezoektijden:

Het ADRKF is in principe iedere woensdag van 9.00 – 16.00 uur toegankelijk voor bezoekers. Maar het is verstandig om vooraf even telefonisch of via e-mail contact met ons op te nemen. Dit om teleurstellingen te voorkomen.

Het bezoek- en correspondentie-adres luidt:

Stichting Archief- en Documentatiecentrum voor R.K. Friesland.
 Grote Dijklakker 12
 8701 KV Bolsward
 Telefoon: 0515 - 33 68 04
 E-mail: info@archiefrkfriesland.nl
 Internet: www.archiefrkfriesland.nl